

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Development of Library and Information Technology Management
at Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สุวัฒน์ รักขันโท

Suwatsan Ragkhanto

ณัฏ ไชยพันธ์

Thanad Chaiyaphan

ธนศักดิ์ พรทัตพัสการ

Thanasak Pontappasan

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Graduate Program in Buddhist Psychology, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: od65_tu2007@hotmail.com

Received: September 15, 2025

Revised: October 08, 2025

Accepted: October 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการของสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒) ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการและบุคลากร และ (๓) เสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี โท เอก และบุคลากร รวมทั้งสิ้น ๓๖๓ คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการของสำนักหอสมุดฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านทรัพยากรสารสนเทศ อาคารสถานที่ และการบริการตามลำดับ

* ผศ.ดร.สุวัฒน์ รักขันโท Asst.Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา Lecturer, Master of Arts Program in Buddhist Psychology

** ดร.ณัฏ ไชยพันธ์ Dr.Thanad Chaiyaphan นักวิชาการศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา Academic Officer, Doctor of Philosophy Program in Buddhist Psychology

*** ดร.ธนศักดิ์ พรทัตพัสการ Dr.Thanasak Pontappasan อาจารย์พิเศษ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา Visiting Lecturer, Graduate Program in Buddhist Psychology

ส่วนความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน โดยเฉพาะความต้องการด้านการพัฒนาบุคลากรและการเพิ่มทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล ข้อเสนอแนะคือ ควรพัฒนาการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ เน้นการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร การลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการยกระดับคุณภาพบริการดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนิสิตและบุคลากรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; ห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ; การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) examine the conditions and problems of the administration of the Office of Library and Information Technology at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, (2) investigate the opinions and needs of students and staff, and (3) propose guidelines for administrative development. A quantitative survey research design was employed. The sample consisted of 363 participants, including undergraduate and graduate students as well as staff. Data were collected through questionnaires and analyzed using descriptive statistics: percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that, overall, the administration of the Office of Library and Information Technology was rated at a “high” level. The personnel dimension scored the highest, followed by information resources, facilities, and services, respectively. Regarding opinions and needs, all aspects were rated highly, particularly personnel development and the provision of digital information resources. The study recommends strategic administrative development focusing on enhancing personnel competency, investing in information technology, and improving digital services to support continuous and sustainable learning for students and staff.

Keywords: Administration; Library and Information Technology; Higher Education Development.

บทนำ

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในการกำกับของรัฐ ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างส่วนงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ และหน่วยงานในกำกับของรัฐ และการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักหอสมุดกลาง จึงได้มีการปรับโครงสร้างและเปลี่ยนไปตามโครงสร้างที่มหาวิทยาลัยตราข้อกำหนด

มหาวิทยาลัย เรื่องการจัดตั้งส่วนงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกาศ ณ วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑ และประกาศมหาวิทยาลัย เรื่องการแบ่งส่วนงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกาศ ณ วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็น “สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ” แบ่งงานออกเป็น ๓ ส่วนคือ (๑) สำนักงานบริหาร (๒) ส่วนหอสมุดกลาง (๓) ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำนักหอสมุด มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย ในด้านการเรียน การสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้วยเหตุที่ตัวชี้วัดคุณภาพ การศึกษาและการวิจัยของมหาวิทยาลัย จำเป็นต้องมีแหล่งสารนิเทศที่สมบูรณ์ ทันสมัยและมีคุณภาพ สำนักหอสมุดจึงมุ่งมั่นที่จะให้บริการทางวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพ ประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัย โดยการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัย เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งความรู้ในระบบดิจิทัล และเป็นห้องสมุดที่มีชีวิต (Living Library) ในขณะเดียวกันได้พัฒนาศูนย์ข้อมูลในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้เป็นแหล่งความรู้ในเชิงการจัดการฐานข้อมูล การสงวนรักษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งได้พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงานและสามารถให้บริการทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสถานการณ์การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานราชการในภาพรวมของประเทศ และในระดับส่วนราชการทั่วประเทศ เกี่ยวกับโครงสร้างระบบราชการแนวคิด และทิศทางการบริหารจัดการเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน รวมทั้งตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการนั้น สำนักหอสมุดในฐานะหน่วยราชการในมหาวิทยาลัย มีพันธกิจหลักด้านสนับสนุนการเรียน การสอน จัดหาและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศแก่คณาจารย์ นักวิจัย นิสิตและชุมชนในท้องถิ่นจึงควรเร่งปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรที่เหมาะสม โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของสถานศึกษาแห่งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยี สารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยี สารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยี สารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แนวคิดและทฤษฎี งานวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย

ความหมายของการพัฒนา

การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์ ที่อยากเห็นสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง การเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางที่ดีขึ้นที่เรียกกันว่า “การพัฒนา” (Development) หรืออาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่า คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว เนื้อหาสาระสำคัญของการพัฒนาจึงอยู่ที่ความสามารถของคนส่วนใหญ่ ส่วนกลไกหรือกระบวนการนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน นอกจากนั้น การดำเนินงานควรจะต้องให้ผลได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นกระบวนการระยะยาว และจากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้มากมาย ดังนี้ ส่วน **ราชบัณฑิตยสถาน** ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต หรือก้าวหน้า^๑ ในขณะเดียวกัน **ยูวันน์ วุฒิเมธี** ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำที่ดีขึ้น คือ เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า^๒ อย่างไรก็ตาม **จิตยา สุวรรณชฎ** ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรม และมีประสิทธิภาพ^๓ ในขณะที่ **สมศักดิ์ ศรีสันติสุข** ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง ได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น^๔ สำหรับ **พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต)** ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ว่า การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น^๕ ทางด้าน **สนธยา พลศรี** กล่าวว่า เมื่อการพัฒนาถูกกำหนดความหมายจาก

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๔๕.

^๒ ยูวันน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๒.

^๓ จิตยา สุวรรณชฎ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๓๕๔.

^๔ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๗๙.

^๕ พระราชวรมนี (ป. อ. ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๖-๑๘.

หลายแหล่ง และหลายสาขาวิชา ทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ แต่ลักษณะที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

๑) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น หรือให้มีความเหมาะสมอันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

๒) มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอน และอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนหนึ่งได้

๓) มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้า ๆ ปริมาณมาก หรือน้อยก็ได้

๔) เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลง ใครด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕) เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธี หรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

๖) เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียง แนวคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริง จึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

๗) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช้การพัฒนาแม้ว่าจะมีลักษณะอื่น ๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

๘) ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

๙) มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุง

เปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ^๖

นอกจากนี้ **สนธยา พลศรี** ยังได้สรุปแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาไว้ ดังนี้

๑) แนวคิดแบบวิวัฒนาการ เป็นการนำการพัฒนาไปใช้อธิบายประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่เคลื่อนย้ายจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่งที่สูงกว่า ทำให้มนุษย์มีความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ มากขึ้น เช่น มีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น ร่ำรวยมากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น มีความแตกต่างกันมากขึ้น เป็นต้น การพัฒนาในแนวคิดนี้จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ความก้าวหน้ามาก

๒) แนวคิดแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้น ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เนื่องจากมีความเป็นกลางมากกว่าการพัฒนา ไม่เกี่ยวข้องกับอดีตหรืออนาคต อันรุ่งโรจน์ แต่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การแบ่งชนชั้นทางสังคม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงอาจมีลักษณะเป็นการปฏิรูป คือ เฉพาะในโครงสร้างใด โครงสร้างหนึ่ง และเป็นการปฏิวัติ คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งหมดของสังคม

๓) แนวความคิดแบบเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์นำการพัฒนาไปใช้จำแนกประเทศต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น รายได้ประชาชาติ การรู้หนังสือ การมีงานทำ เป็นต้น ออกเป็น ประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศด้อยพัฒนา การพัฒนาในแนวความคิดนี้ จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ความเป็นอุตสาหกรรม ความทันสมัย และการเจริญเติบโตมาก

๔) แนวความคิดแบบการปฏิบัติการทางสังคม เป็นแนวความคิดที่เกิดจากรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ พยายามปรับปรุงแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปของการวางแผน ปฏิบัติการ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การสหกรณ์ การพัฒนาชนบท เป็นต้น และเรียกวิธีการนี้ว่า การพัฒนา

๕) แนวความคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม เป็นแนวความคิดของการพัฒนาประเทศด้วยระบอบสังคมนิยม ที่นำทฤษฎีความขัดแย้งมาใช้เป็นแนวทางในการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบสังคม โดยถือว่าการนำระบอบสังคมนิยมเข้ามาใช้แทนระบบที่ใช้อยู่เดิมเป็นการพัฒนา^๗

ในขณะที่ **โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์** ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่อง

^๖ สนธยา พลศรี, *กระบวนการพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๕-๖.

^๗ สนธยา พลศรี, *กระบวนการพัฒนาชุมชน*, หน้า ๗.

ที่ได้รับความเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้น ควรหมายถึง เรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

๒) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคมเป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่ และในการพัฒนามีต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย

๓) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควร หมายถึง ความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนในการพัฒนาตามควร ดังนั้น การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนา คือ การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าและคุณภาพ ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และต้องการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

มีนักวิชาการ นักการศึกษาและนักการบริหารหลายท่านได้ให้ความหมายและแสดงแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารงานไว้หลากหลาย ดังนี้ ส่วน จันทราณี สงวนนาม กล่าวว่า การบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้การบริหารงานจึงเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารงานในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารงานแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม^๑ ในขณะเดียวกัน สุทธิสุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภุชงค์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ

^๑ ไชยสิทธิ์ ปันเปี่ยมราษฎร์, การพัฒนาประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

^๒ จันทราณี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, (กรุงเทพมหานคร : ม.ท.ป., ๒๕๓๖), หน้า ๔.

(Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๑๐} อย่างไรก็ตาม ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นภาระหน้าที่ของผู้นำกลุ่มซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคนและวัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกันเพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้และในขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์กรให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๑๑} ในขณะที่ สมยศ นาวิการ ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ว่าเป็น การตัดสินใจและการบริหารที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานระยะยาวขององค์กร ประกอบด้วย การกำหนดกลยุทธ์และการควบคุมกลยุทธ์ จะมุ่งตรวจสอบ ประเมินโอกาสและอุปสรรคภายในสภาพแวดล้อมภายนอกและมุ่งตรวจสอบประเมินจุดอ่อนและจุดแข็ง อุปสรรคภายในสภาพแวดล้อมภายในบริษัท^{๑๒} ทางด้าน สุพิน เกษาคุปต์ ได้กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่าง ๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรใด ที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็นการแสดงให้เห็นพนักงานได้ว่า ฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของพนักงานที่มีต่อความสำเร็จขององค์กร ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจและรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง^{๑๓} สำหรับ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กรอำนวยการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง ๕ ประการ จะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อว่ากันทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็ก็นำมาปฏิบัติมานานแล้ว หน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์กรตั้งแต่สมัยโบราณ^{๑๔} นอกจากนี้ พระมหา

^{๑๐} สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภักดิ์, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๑๑} ธงชัย สันติวงษ์, **องค์กรและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๑๒} สมยศ นาวิการ, **การบริหารเชิงกลยุทธ์**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

^{๑๓} สุพิน เกษาคุปต์, **การจัดการปฏิบัติงาน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๒-๙๓.

^{๑๔} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒-๓.

วุฒิชัย วชิรเมธี กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมชาติสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^{๑๕}

กล่าวโดยสรุปว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้นเป็นแนวคิดการบริหารงานที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะมุ่งเป้าหมายไปที่องค์กรที่ควบคุมถึงทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรคณะผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงต่อสถานการณ์และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้องค์กรบรรลุตามเป้าหมายในการทำงานของบุคคลในองค์กรที่วางไว้และเพื่อพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ถึงหน้าที่ในการบริหารอันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ นอกจากนี้ที่ ในการบริหารแล้วการบริหารจะได้ผลหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่แน่นอนเป็นสำคัญ

การพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

จากสภาพปัจจุบันซึ่งเป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ และพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จากกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น ความหลากหลายขององค์ความรู้ การขยายตัวเชิงปริมาณของสถาบัน อุดมศึกษา การปฏิรูปการศึกษาของโลก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่ดีขึ้นและมากขึ้น ตลอดจนข้อกำหนดด้านงบประมาณ ทำให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาประสบกับปัญหาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งด้านการปฏิบัติงานเทคนิค บริหาร บริการ และผู้ใช้บริการ ห้องสมุดต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการองค์การ การบริการ บุคลากร ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด และพัฒนาคุณภาพในเรื่องต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานเพื่อส่งเสริมความอยู่รอดอย่างมีประสิทธิภาพ และความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด^{๑๖}

๑. โครงสร้างและการบริหาร

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เป็นห้องสมุดที่ได้รับการพัฒนามากกว่าห้องสมุดประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรองสถานภาพ อาคารสถานที่ การบริการ เทคโนโลยี งบประมาณ การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุด ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในยุคใหม่นี้จะต้องเป็นห้องสมุดระบบอัตโนมัติ ซึ่งได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงจากระบบการทำงานแบบเก่าเป็นการทำงานด้วยเครื่องจักรกลและให้

^{๑๕} พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, *คนสำราญงานสำเร็จ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๑๖} สุริทอง ศรีสะอาด, *แนวทางการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๔๔*, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔).

ทัศนะว่าสภาพการณ์โครงสร้างการจัดการองค์กรของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันเป็นโครงสร้างองค์กรที่มุ่งในแง่ของปริมาณ (Quality) จะต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่เพื่อเน้นคุณภาพ (Quality) จะเกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาควรมีฝ่ายหลัก ๆ อยู่เพียง ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการทางด้านเทคนิค และฝ่ายบริการผู้ใช้^{๑๗}

๒. งบประมาณและการเงิน

งบประมาณ เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการห้องสมุด ให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ปัญหางบประมาณไม่เพียงพอเป็นปัญหาเรื้อรังในทุกยุคทุกสมัย การขาดแคลนงบประมาณหรือมีงบประมาณน้อยย่อมทำให้การบริหารและดำเนินงานมีอุปสรรค มีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานเพราะงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอสำหรับการจัดซื้อทรัพยากร สารสนเทศ เทคโนโลยีสมัยใหม่ ไม่สามารถก่อสร้างอาคารใหม่และจัดซื้อครุภัณฑ์ที่มีมาตรฐานได้ในเชิงปริมาณ มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้ระบุไว้ว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาควรได้รับงบประมาณอย่างน้อยร้อยละ ๘ ของงบดำเนินการทั้งหมดของสถาบันอุดมศึกษาและต้องแยกเป็นอิสระในกรณีมีห้องสมุดสาขาผู้บริหารห้องสมุดมีหน้าที่จัดเตรียมและบริหารงบประมาณ เพื่อการดำเนินงานสำหรับห้องสมุดสาขาตามความจำเป็นและเหมาะสม รายได้จากกิจกรรมและบริการของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ได้สงวนไว้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของห้องสมุด นอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับ^{๑๘} งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการทุกรายการ ควรมีการวางแผนและการสร้างระบบและวินัยในการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ดี จะทำให้สามารถควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณได้ตรงตามวัตถุประสงค์และคุ้มค่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสะท้อนไปถึงความมีคุณภาพของส่วนอื่น ๆ ด้วย^{๑๙}

๓. บุคลากร

บุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาห้องสมุด การจัดสรรบุคลากรที่มีคุณวุฒิที่เหมาะสมให้เพียงพอและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ ทักษะและความสามารถในการบริหาร วิชาการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาให้ตอบสนองความต้องการในการให้การศึกษาแก่ผู้ใช้ บรรณารักษ์เอง นอกจากจะมีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

^{๑๗} อภัย ประกอบผล, การสัมมนาระดมความคิดเห็นเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๔๔).

^{๑๘} สุริทอง ศรีสะอาด, แนวทางการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๔๔, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔).

^{๑๙} วันชัย ศิริชนะ, รายงานการสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ครั้งที่ ๑๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อความเป็นเลิศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา, (มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการและภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

มีความรู้เรื่องหนังสือและสารสนเทศทุกรูปแบบแล้วจะต้องมีจิตสำนึกที่ดีในการให้บริการ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการติดต่อกับคนอื่น มีความสามารถในการบริหารจัดการ ต้องปรับบทบาทในการให้บริการเชิงรุก^{๒๐}

ปัจจุบันห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแทบทุกแห่งได้แปรสภาพเป็นห้องสมุดอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติ เทคโนโลยีขั้นสูงที่นำมาใช้ในห้องสมุดจะต้องมีการใช้อย่างถูกต้องเต็มที่ตามสมรรถนะของระบบ บุคลากรในห้องสมุดจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีเหล่านั้น เพื่อให้สามารถเลือกนำมาใช้กับงานแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม และจะต้องรู้จักวิธีใช้บำรุงรักษา เพื่อให้เครื่องมือดังกล่าวได้เกิดประโยชน์เต็มที่ในทุก ๆ ด้านทั้งในด้านการบริหาร ด้านบริการ และด้านการปฏิบัติงานเพื่อผลิตและเผยแพร่สารสนเทศ สถาบันการศึกษาที่ผลิตบรรณารักษ์จะต้องพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของห้องสมุดและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการบริการสารสนเทศทั้งในปัจจุบัน และยังคงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยอันเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้อีกด้วย^{๒๑}

๔. ทรัพยากรสารสนเทศ

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาควรจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบให้ครบถ้วนตามความเหมาะสมและจำเป็น ตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๔ กำหนดให้มีหนังสือไม่น้อยกว่า ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม จำนวนทรัพยากรสารสนเทศในรูปสื่ออื่น ๆ ให้นับเท่าจำนวนเล่มของหนังสือที่บันทึกลงสื่อ ที่สามารถค้นหาใช้ได้ทันที นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสูตรการคิดคำนวณจำนวนหนังสือต่อ นิสิต อาจารย์ สาขาวิชาเฉพาะ ระดับปริญญา การศึกษาของสถาบันหรือมหาวิทยาลัยที่สังกัด การกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกและจัดหาควรมีการกำหนดทั้งนโยบายเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ^{๒๒} ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีอย่างเหมาะสมและเพียงพอและได้เกณฑ์มาตรฐานคือ หนังสือ ๕๐ เล่ม ต่อ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ๑ คน หนังสือ ๗๕ เล่ม ต่อนักศึกษาระดับปริญญาโท ๑ คน หนังสือ ๑๐๐ เล่ม ต่ออาจารย์ ๑ คน นอกจากหนังสือ ตำรา วารสารทางวิชาการแล้ว ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดหาสื่อในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ฐานข้อมูลในรูปคอมพิวเตอร์ ซีดีรอม สื่อผสมมัลติมีเดีย และสื่อดิจิทัลต่าง ๆ คุณภาพของตำราและสารทางวิชาการในห้องสมุดนี้จะรวมถึงการได้บอกรับเป็นสมาชิกฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์อีกด้วย ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีวิธีการในการคัดเลือกที่ดี มีการตัดสินใจร่วมกันหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาอาจตั้งคณะ

^{๒๐} วราภรณ์ อินทรพิณฑน์, “บทบาทของบุคลากรสารสนเทศกับความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา”, สำนักวิทยบริการ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๔๑) : ๑๒-๑๗.

^{๒๑} นวนิตย์ อินทรามา, การสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา กับการประกันคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๔๘).

^{๒๒} สุทธิทอง ศรีสะอาด, แนวทางการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๔๔, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔).

กรรมการในการคัดเลือกขึ้นมาพิจารณา มีการประเมินหนังสือตำราที่มีอยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อคัดหนังสือที่ล้าสมัยหรือไม่มีคุณภาพออกจากหนังสือตำราที่มีอยู่ สาเหตุของการได้หนังสือตำราที่ไม่มีคุณภาพเข้าในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาอาจเกิดจากการได้รับบริจาค การจัดซื้อที่ไม่มีหลักการ โดยเฉพาะในขณะที่จะสิ้นเปลืองงบประมาณ ฯลฯ เป็นต้น

๕. อาคารสถานที่และครุภัณฑ์

อาคารและสถานที่ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จะต้องเป็นอาคารเอกเทศ มีการออกแบบระบบโดยสถาปนิกที่มีความชำนาญทางด้านการออกแบบห้องสมุด ติดตั้งเครื่องปรับอากาศทั้งอาคาร ครุภัณฑ์ภายในอาคารมีความเหมาะสมและได้มาตรฐาน การตกแต่งภายในจะต้องเป็นที่ดึงดูดใจให้ผู้ใช้บริการมีความอยากที่จะเข้าไปใช้ห้องสมุด จานวนที่นั่งอ่านหนังสือในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ตามมาตรฐานได้กำหนดไว้ สถานที่ตั้งของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจะต้องตั้งอยู่ใกล้อาคารเรียนหรือ แหล่งชุมชนภายในสถาบันการศึกษานั้น ๆ เพื่อให้สะดวกแก่ผู้ใช้บริการ สถานที่ตั้งจะมีผลต่อการไปใช้ห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษา ซึ่งธรรมชาติของผู้ใช้บริการเหล่านี้มักจะชอบความสะดวกสบายและใกล้ตัว^{๒๓}

๖. การบริการ

บริการห้องสมุดเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งในสถาบันอุดมศึกษา การปรับปรุงบริการ ห้องสมุดนั้นจะต้องเริ่มที่ตัวบรรณารักษ์และบุคลากรห้องสมุดทุกระดับ บริการห้องสมุดจะต้องเป็นบริการในเชิงรุกมุ่งให้ผู้ใช้บริการด้วยความพึงพอใจ จัดบริการให้วัสดุและสภาพแวดล้อมของห้องสมุดอยู่ในสภาพเรียบร้อยและเป็นปัจจุบัน การนาเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในการบันทึกข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศในห้องสมุดเพื่อให้สามารถสืบค้นได้อย่างรวดเร็ว สามารถสื่อสารข้อมูลเหล่านั้นได้ทั้งในระยะใกล้และไกลยังไม่เพียงพอสำหรับบริการของห้องสมุด หัวใจสำคัญของงานด้านบริการคือ ต้องมุ่งเน้นที่ตัวผู้ใช้ ฉะนั้นเนื้อหาที่จะบันทึกลงในสื่อต่าง ๆ จะต้องให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ มีความถูกต้องตรงกับความต้องการ สมบูรณ์ ทันสมัย ค้นหาใช้ได้สะดวก รวดเร็ว^{๒๔}

๗. ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดอันเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ทรัพยากรร่วมกันกว้างขวาง เพื่อประสิทธิภาพในการให้บริการและประหยัดในการร่วมมือกัน ไม่ควรทำเฉพาะระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเท่านั้น ควรสร้างความร่วมมือให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเป็นห้องสมุดประเภทใด เช่น ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและ

^{๒๓} อ้างแล้ว

^{๒๔} นวนิตย์ อินทรามา, การสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษากับการประกันคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๔๘).

เอกชน ห้องสมุดเฉพาะ ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น ควรให้มีการสร้างเครือข่ายเป็นหนึ่งเดียวในประเทศ ช่วยกันหาแนวทางดำเนินกิจกรรมเพื่อความร่วมมือในขณะที่ประเทศชาติประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ และบริการจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^{๒๕} ตามมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้ตั้งเกณฑ์ไว้สั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินการให้เกิดความร่วมมือ โดยการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีร่วมกัน โดยคำนึงถึงหลักการประหยัดและประสิทธิภาพของบริการ ทั้งนี้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งควรได้รับงบประมาณประจำปีเพื่อการนี้ด้วย^{๒๖}

๘. การประเมินคุณภาพห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และห้องสมุดของมหาวิทยาลัยของรัฐได้เริ่มพัฒนาคุณภาพมาเป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปีโดยได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และได้ประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๙ เพื่อเป็นแนวทางให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา/มหาวิทยาลัยได้พัฒนาทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ^{๒๗} ซึ่งปัจจุบันมาตรฐานดังกล่าวได้แก้ไขปรับปรุงใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา/มหาวิทยาลัย คือประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๔๔

มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๙ ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นแนวทางสำหรับสถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาห้องสมุดของสถาบันให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนมีประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่งขึ้น จึงได้ออกประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเรื่อง มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๔๔ ขึ้น แบ่งเป็นตอน ๆ และในตอนที่ ๔ ว่าด้วยการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ กำหนดให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาควรจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่มีการบันทึกในทุกรูปแบบ ได้แก่ วัสดุตีพิมพ์ วัสดุทัศนวัสดุ สารสนเทศที่บันทึกในรูปเสียง รูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รูปกราฟิก สื่อสามมิติ และฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์ ให้ครบถ้วนตามความจำเป็นและอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนองตอบภาระหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาด้านสังกัด ดำเนินการจัดเก็บอย่างมีระบบ เพื่อให้สามารถสืบค้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ ต้องมีหลักเกณฑ์การเพิ่มจำนวนทรัพยากรสารสนเทศอย่างมีระบบและต่อเนื่องให้สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษา

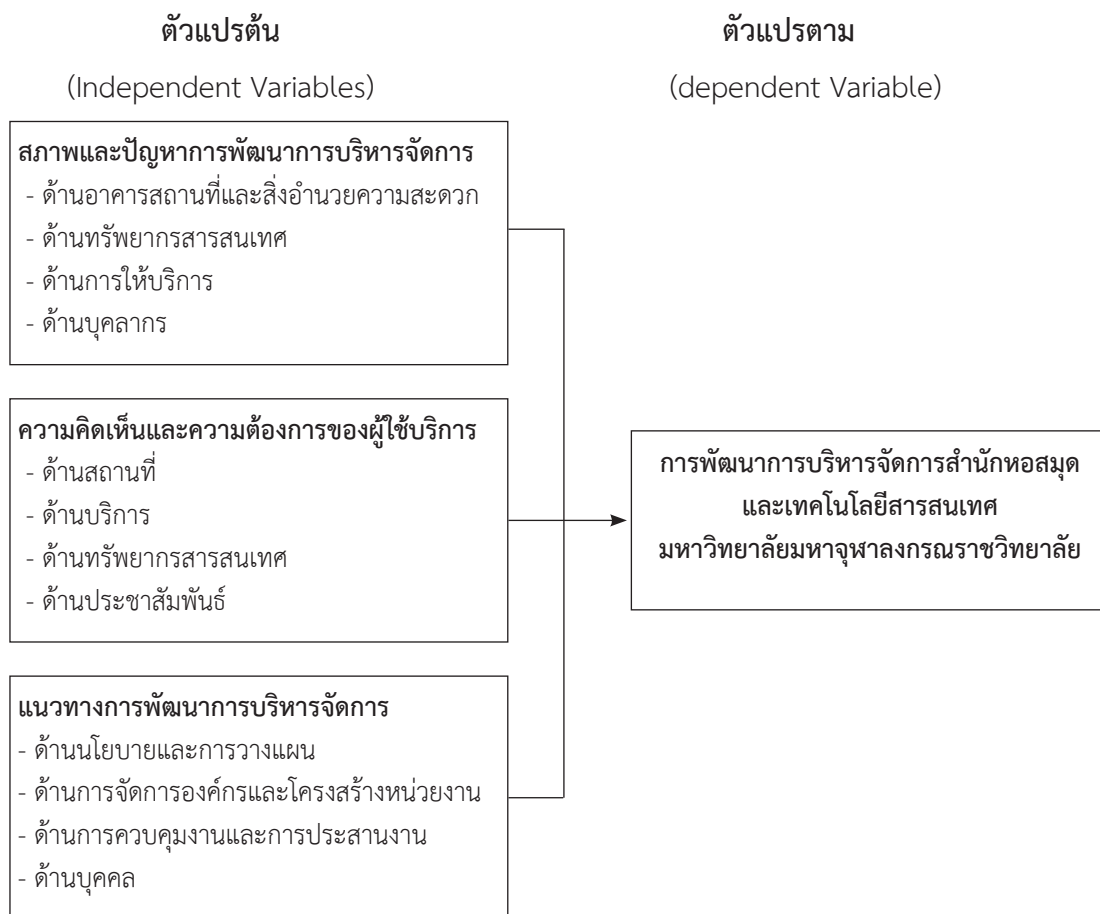
^{๒๕} อ้างแล้ว

^{๒๖} อ้างแล้ว

^{๒๗} อภัย ประกอบผล, การสัมมนาระดมความคิดเห็นเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๔๔).

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาข้างต้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ ๑.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) คณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ ๑ ผู้ใช้บริการสำนักหอสมุด และเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นนิสิต ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย ทั้ง ๑๑ วิทยาเขต จำนวนประมาณ ๑,๗๐๐ รูป/คน โดยใช้ข้อมูลนิสิตคงสภาพเป็นนิสิตจากสำนักทะเบียน และวัดผล และกลุ่มที่ ๒ เป็นบุคลากรทั้งอาจารย์และเจ้าหน้าที่ปัจจุบันที่เป็นทั้งพนักงานและอัตราจ้าง จำนวน ๕๐ รูป/คน โดยใช้ข้อมูลจากกองกลาง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย ของนิสิตและบุคลากรของมหาวิทยาลัย แบบสอบถามมี ๒ ชุด สำหรับชุดที่ ๑ สำหรับนิสิตและชุดที่ ๒ สำหรับบุคลากร, คณาจารย์และเจ้าหน้าที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลกับคณะผู้วิจัย โดยเก็บข้อมูลจากนิสิตระดับปริญญาตรี และบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย จำนวน ๓๖๓ ชุด ดังนี้

๑. ในส่วนของนิสิต คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความร่วมมือจากอาจารย์ผู้สอน หัวหน้าห้องเรียน ในการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามตามห้องเรียน และที่เข้ามาใช้บริการในห้องสมุดของสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

๒. การเก็บข้อมูลจากบุคลากร คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความร่วมมือจากหัวหน้าส่วนงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย ทั้ง ๑๑ วิทยาเขต ในการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับบุคลากรตามส่วนงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย ทั้ง ๑๑ วิทยาเขต

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๓๖๓ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ ต้องการมาดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. จัดระเบียบข้อมูลและลงรหัส (Coding)

๒. นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณหาค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

๒.๑ ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

๒.๒ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อความต้องการบริการของสำนักหอสมุด และเทคโนโลยีสารสนเทศ และแนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ของสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิเคราะห์โดย การใช้สถิติร้อยละ (Percentage) และหาค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากนิสิตของมหาวิทยาลัย

จากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การแจกแบบสอบถามให้กับนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคปกติของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งส่วนกลางและ ๑๑ วิทยาเขต ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยตอบให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและพฤติกรรมการใช้สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๖ และเพศหญิง จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๔

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๑-๒๓ ปี จำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๑ รองลงมาอยู่ระหว่างอายุ ๑๘-๒๐ ปี จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๖ และรองลงมาอยู่ระหว่างอายุ ๒๔-๒๖ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๑

ชั้นปีที่ศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗ รองลงมากำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๒ จำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๙ และน้อยที่สุดศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๓

ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการห้องสมุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการห้องสมุด ช่วงเวลา ๑๒.๐๑ – ๑๓.๐๐ น. จำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๑ รองลงมาเป็นช่วงเวลา อื่น ๆ เช่น เวลารว่าง แล้วแต่มีเวลา จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๕ และน้อยที่สุดช่วงเวลา ๑๓.๐๑ – ๑๗.๐๐ น. จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ ๑๙.๔

เวลาที่ใช้โดยเฉลี่ยแต่ละครั้ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเวลาที่ใช้โดยเฉลี่ยแต่ละครั้ง ๑ ชั่วโมง จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๖ รองลงมาใช้เวลาที่ใช้โดยเฉลี่ยแต่ละครั้ง ๒ ชั่วโมง จำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๙ และน้อยที่สุดมีเวลาที่ใช้โดยเฉลี่ยแต่ละครั้ง ๓ ชั่วโมง จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๐

ความถี่ในการเข้าใช้บริการต่อสัปดาห์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้บริการ ๑-๒ ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๒ รองลงมา มีความถี่ในการเข้าใช้บริการน้อยกว่า ๑ ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒ และน้อยที่สุดมีความถี่ในการเข้าใช้บริการ ๓-๔ ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๖

เหตุผลในการเข้าใช้บริการห้องสมุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเหตุผลในการเข้าใช้บริการห้องสมุดเพื่อค้นคว้าข้อมูลทำรายงาน จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๒ รองลงมา มีเหตุผลในการเข้าใช้บริการห้องสมุดเพื่อใช้เป็นสถานที่ทำรายงาน โครงการงาน สารนิพนธ์หรือวิจัย จำนวน ๑๐๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๙ และน้อยที่สุดมีเหตุผลในการเข้าใช้บริการห้องสมุดเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จำนวน ๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓

สภาพและปัญหาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (๒) ด้านทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด (๓) ด้านการให้บริการ (๔) ด้านบุคลากร พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๙๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = ๓.๒๕$) ลำดับที่สอง คือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ($\bar{X} = ๓.๒๔$) ลำดับที่สาม คือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = ๒.๗๕$) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการให้บริการ ($\bar{X} = ๒.๖๑$)

ความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านสถานที่ (๒) ด้านบริการ (๓) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ (๔) ด้านประชาสัมพันธ์ พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นต่อความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๙$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านสถานที่ ($\bar{X} = 4.37$) และด้านทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.37$) ลำดับที่สอง คือ ด้านบริการ ($\bar{X} = 4.20$) ลำดับที่สาม คือ ด้านประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 2.61$)

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านนโยบายและการวางแผน (๒) ด้านการจัดการองค์กรและโครงสร้างหน่วยงาน (๓) ด้านการควบคุมงานและการประสานงาน (๔) ด้านบุคคล พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านนโยบายและการวางแผน ($\bar{X} = 4.22$) ลำดับที่สอง คือ ด้านการควบคุมงานและการประสานงาน ($\bar{X} = 4.19$) ลำดับที่สาม คือ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.13$) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการองค์กรและโครงสร้างหน่วยงาน ($\bar{X} = 4.08$)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า จำนวนและร้อยละการแสดงความคิดเห็นของนิสิตเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของนิสิตเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านสภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ
พบว่า ขาดแคลนงบประมาณในการบริหารจัดการ มีผู้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมากที่สุด จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘๒ รองลงมา คือ ไม่มีบริการถ่ายเอกสารและปริ้นงาน จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๒ ไม่มีที่นั่งอ่านส่วนบุคคล หรือห้องศึกษาค้นคว้ากลุ่ม จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๕ ห้องสมุดมีขนาดเล็กไม่เพียงพอต่อการรับหนังสือใหม่เข้ามา จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๕ ควรมีการบริการที่รวดเร็วและมีระบบที่ทันสมัย จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๗๙ ควรมีการพัฒนาหนังสือหรือมีการอัปเดตหนังสือที่ทันสมัย จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๓ และอาคารห้องสมุดค่อนข้างที่จะอยู่ไกลจากอาคารเรียน จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๙๒

ด้านความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ
พบว่า ไม่มีจุดบริการเครื่องดื่มต่าง ๆ ไว้จำหน่าย มีผู้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมากที่สุด จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑๐ รองลงมา คือ ควรมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ จำนวน ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗๘ ควรมีการจัดให้บริการสื่อที่ทันสมัย เช่น Tablet หรือ Notebook จำนวน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑๔ และควรเพิ่มหนังสือภาษาต่างประเทศให้มาก จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๑ และควรมีรูปแบบการยืม/คืน หนังสือที่สะดวกและรวดเร็ว จำนวน ๑๓ คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๕

ด้านแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีผู้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมากที่สุด จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗๐ รองลงมา คือ ควรปรับปรุงห้องสมุดให้น่าเข้าไปค้นคว้าหาข้อมูลจำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๒ ควรเพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย จำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๖๗ และพัฒนาบุคลากรและจัดทำนิทรรศการเพื่อให้เกิดความสนใจ จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๕๖

สรุปความคิดเห็นของนิสิตและบุคลากรต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความคิดเห็นของนิสิตและบุคลากร เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า นิสิตและบุคลากร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.34$) ลำดับที่สอง คือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ($\bar{X} = 3.21$) ลำดับที่สาม คือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 2.86$) และลำดับสุดท้ายด้านการให้บริการ ($\bar{X} = 2.82$)

ความคิดเห็นของนิสิตและ บุคลากรเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า นิสิตและบุคลากร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านสถานที่ ($\bar{X} = 4.25$) ลำดับที่สอง คือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ($\bar{X} = 4.23$) ลำดับที่สาม คือ ด้านบริการ ($\bar{X} = 4.06$) และลำดับสุดท้ายด้านประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 2.81$)

ความคิดเห็นของนิสิตและ บุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า นิสิตและบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านการควบคุมงานและการประสานงาน ($\bar{X} = 4.17$) ลำดับที่สอง คือ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.13$) ลำดับที่สาม คือ ด้านนโยบายและการวางแผน ($\bar{X} = 4.15$) และลำดับสุดท้ายด้านการจัดการองค์กรและโครงสร้างหน่วยงาน ($\bar{X} = 4.04$)

อภิปรายผลการวิจัย

นิสิตและบุคลากรต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งส่วนกลางและวิทยาเขตทั้ง ๑๑ แห่ง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เกิดจากการที่นิสิตและบุคลากรของมหาวิทยาลัย มีความต้องการที่จะเป็นผู้ให้บริการและเป็นผู้รับบริการที่ดี มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตรงกับความต้องการทุกครั้งที่นิสิตและบุคลากรเข้าใช้บริการสำนักหอสมุดสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ นิสิตและบุคลากรได้มีการสะท้อนถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขใน ๓ ด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านสภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารจัดการ ด้านความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการ และด้านแนวทางการบริหารจัดการ ทั้ง ๓ ด้านนี้ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้ เพื่อให้การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีเกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการอันได้แก่ นิสิตและบุคลากรของมหาวิทยาลัย

ด้านสภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารจัดการ เป็นสิ่งที่นิสิตและบุคลากรต้องการชี้ให้เห็นสภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยี อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านบุคลากรของสำนักหอสมุดและเทคโนโลยี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการพัฒนาบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการมีมนุษยสัมพันธ์และความกระตือรือร้นในการให้บริการของบุคลากร บุคลากรความรู้ความสามารถในการให้บริการ บุคลากรมีความรวดเร็วถูกต้องในการให้บริการ มีบุคลิกภาพและการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย และมีความละเอียดรอบคอบในการให้บริการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ บานชื่น ทองพันชั่ง^{๒๘} ได้ศึกษาเรื่อง แนวโน้มการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ.๒๕๕๔ ผลของการวิจัยพบว่าแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ด้านบุคลากรเป็นดังนี้ ด้านบุคลากร การบริการบุคลากรจะมีระบบประเมิน

^{๒๘} บานชื่น ทองพันชั่ง, แนวโน้มการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

ประสิทธิภาพของบุคลากร จำนวนบุคลากรจะลดลงโดยมีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยการทำงานของบุคลากร ดังนั้นบุคลากรต้องมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนได้ จะต้องทำงานในเชิงรุก มีบทบาทหน้าที่ตรงตามภาระงานของแต่ละตำแหน่ง มีความรู้ความสามารถในเรื่องภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีมัลติมีเดียที่สามารถให้คำปรึกษาเป็นระดับช่วยวิชาการ และให้บริการแก่ผู้ใช้บริการได้

ด้านความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการ เป็นสิ่งที่นิสิตและบุคลากรแสดงถึงความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสถานที่ ที่นิสิตและบุคลากรมีความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการต้องการให้มีจุดให้บริการถ่ายเอกสาร/น้ำดื่ม ต้องการให้จัดอุปกรณ์ตกแต่งห้องสมุดให้ทันสมัย ต้องการให้ห้องสมุดมีห้องประชุมเล็กไม่เกิน ๑๐ คน ๔-๕ ห้อง ว่างบริการ ต้องการให้มีความทันสมัยของอุปกรณ์ในการสืบค้น และต้องการให้มีความสะดวกในการเข้า-ออก ซึ่งมีความสอดคล้องกับ พิสุทธิ ศรีจันทร์^{๒๙} ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ตลอดจนศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการบริการในภาพรวมของสำนักวิทยบริการอยู่ในระดับมากทั้งสี่ด้านโดยมีความพึงพอใจด้านบุคลากรให้บริการมากที่สุด และมีความพึงพอใจด้านอาคารสถานที่น้อยที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านบริการสารสนเทศ นักศึกษามีความพึงพอใจต่อบุคลิกภาพและการแต่งกายมากที่สุด ด้านทรัพยากรสารสนเทศมีความพึงพอใจต่อทรัพยากรสารสนเทศในภาพรวม โดยพิจารณาจากปริมาณเพียงพอความทันสมัยและความสอดคล้องกับหลักสูตรซึ่ง มีความพึงพอใจต่อวารสารวิชาการ/หนังสือพิมพ์มากที่สุด ด้านวัสดุและครุภัณฑ์ มีความพึงพอใจต่อจำนวนและความเหมาะสมของโต๊ะเก้าอี้ที่ใช้สำหรับนั่งค้นคว้าในห้องสมุดมากที่สุด ด้านอาคารสถานที่มีความพึงพอใจต่อระบบแสงสว่างภายในอาคารมากที่สุด

ด้านแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ เป็นสิ่งที่นิสิตและบุคลากรได้แสดงถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการควบคุมงานและการประสานงาน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่อย่างชัดเจน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการประสานงานและการรายงานผลการปฏิบัติงาน มีช่องทางในการสื่อสารเพื่อประสานงานระหว่างหน่วยงานที่หลากหลายช่องทาง มีการกำหนดแบบฟอร์ม

^{๒๙} พิสุทธิ ศรีจันทร์, ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, (อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๕๒).

ในการปฏิบัติงานและการรายงานผลการดำเนินงานของบุคลากรและส่วนงาน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศกับต่างสถาบัน ศิริมนัส อินตะแก้ว^{๓๐} ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) วิเคราะห์ ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (๒) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงาน สำนักหอสมุด พบว่า ระดับความคิดเห็นสูงสุดในระดับมากของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย นโยบายการปรับลดกำลังคนภาครัฐทำให้บุคลากรปฏิบัติงานในลักษณะที่ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถหลายด้าน บุคลากรต้องรับผิดชอบภาระงานที่เพิ่มขึ้น นโยบายการปฏิรูปการศึกษาทำให้บุคลากรต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาและบุคลากรต้องพัฒนาแนวคิดและวิธีการในการปฏิบัติงานให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สำหรับระดับความคิดเห็นสูงสุดในระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่งของผู้บริหาร ได้แก่ปัจจัยด้านลักษณะสภาพแวดล้อมของงาน ประกอบด้วย การแสวงหาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน ความไม่แน่นอนของงบประมาณที่ได้รับมีผลต่อการบริหารจัดการอย่างมาก มหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณให้ห้องสมุดกลาง และแยกย่อยให้คณะจัดสรรให้ห้องสมุดคณะมีผลต่อการพัฒนาสำนักหอสมุดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรมีการพัฒนาทักษะเชิงบริหารจัดการให้กับผู้บริหารระดับหัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน การให้รางวัลแก่บุคลากรเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร มีมาตรการป้องกันภัยและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง และบุคลากรสร้างบรรยากาศการทำงาน มีลักษณะของการเคารพ ให้เกียรติเหมือนพี่กับน้อง

สรุป

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ และแสดงให้เห็นเป็นตัวแทน (Synthesis Model) โดยสรุปองค์ความรู้ใน ๓ ประเด็น คือ (๑) สภาพและปัญหา การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒) ความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๓) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{๓๐} ศิริมนัส อินตะแก้ว, ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

สภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๑) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ยังอาคารที่ตั้งของสำนักสมุดฯ ไม่เป็นอาคารเอกเทศ ขาดมุมบริการเครื่องดื่มและอาหารว่าง ขาดจำนวนและประสิทธิภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ (๒) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ขาดสื่อมัลติมีเดียที่ทันสมัย ห้องสมุดยังเป็นรูปแบบเดิมไม่มีความหลากหลาย สารสนเทศขาดเนื้อหาที่ทันสมัย (๓) ด้านการให้บริการ ไม่มีบริการถ่ายเอกสาร บุคลากรไม่เพียงพอต่อการให้บริการ อุปกรณ์สิ้นเปลืองไม่ทันสมัย (๔) ด้านบุคคล บุคลากรขาดความชำนาญในการให้บริการ ขาดความละเอียดรอบคอบในการให้บริการ และความรู้ความสามารถในการให้บริการของบุคลากร

ความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๑) ด้านอาคารสถานที่ต้องการให้มีจุดบริการถ่ายเอกสาร/น้ำดื่ม มีการปรับปรุงห้องที่ทันสมัย และมีห้องประชุมกลุ่มไว้บริการเนื่องจากในยุคปัจจุบันการที่นิสัยจะเข้ามาค้นคว้าจากหนังสือกลายเป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แทน ดังนั้น สำนักหอสมุดจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนไปตามโลกวิวัฒน์ (๒) ด้านการให้บริการ สภาพของสำนักหอสมุดส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลจากอาคารเรียนจึงส่งผลต่อการให้บริการ จึงมีความจำเป็นที่ต้องขยายเวลาเปิดบริการ และเปิดบริการในวันหยุดพร้อมทั้งปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ (๓) ด้านทรัพยากรสารสนเทศมีความจำเป็นที่จะต้องมียินเทอร์เน็ต (wi-fi) ที่มีความเสถียร มีสื่อมัลติมีเดียที่ทันสมัยไว้ให้บริการเพียงพอ มีหนังสือวารสาร นิตยสาร ที่ทันสมัย (๔) ด้านประชาสัมพันธ์สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศต้องปรับปรุงข้อมูลบนเว็บไซต์ของห้องสมุดให้ทันสมัยมีเอกสารแนะนำหน่วยงาน และคู่มือการให้บริการอย่างครบถ้วนชัดเจนการประชาสัมพันธ์นอกเหนือจากการประชาสัมพันธ์จากเว็บไซต์

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๑) ด้านนโยบายและการวางแผน ห้องสมุดควรนำเทคนิคการบริหารใหม่ๆ มาใช้ ผู้บริหารระดับสูงควรให้ความสำคัญกับการวางนโยบาย มีการปรับกลยุทธ์ในการบริหารงานทุกปี และการบริหารแบบ One Stop Service (๒) ด้านการจัดการองค์กรและโครงสร้างหน่วยงาน มีโครงสร้างองค์กรแบบแนวราบ โครงสร้างห้องสมุดควรยืดหยุ่น ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (๓) ด้านการควบคุมงานและการประสานงาน สร้างเครือข่ายความร่วมมือห้องกับต่างสถาบัน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ กำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่อย่างชัดเจน (๔) ด้านบุคลากร บุคลากรห้องสมุดควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บุคลากรห้องสมุดควรมีความรู้ทางวิชาชีพบรรณารักษ์ จัดโครงสร้างองค์กรแบบเครือข่าย และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศควรดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบ ปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เปรียบเสมือนห้องสมุดมีชีวิต เพื่อส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

๒) สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีรูปแบบการให้บริการเชิงรุก มีความรวดเร็ว บุคลากรจะต้องมีจิตใจให้บริการ มีทรัพยากรให้ผู้ใช้บริการอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

๓) สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศมีความจำเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบันที่จะต้องมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมาใช้ดำเนินงานทั้งในด้านบริหารจัดการและด้านบริการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุง ในด้านอาคาร สถานที่และครุภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งมีหลายแห่งยังขาดแคลนอยู่เป็นจำนวนมาก และบางแห่งยังมีพื้นที่จำกัด ทำให้การบริการด้านต่าง ๆ ไม่เป็นสัดส่วนที่เหมาะสม

๒) สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ในยุคปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ ความสะดวกสำหรับผู้ใช้บริการ ไม่ว่าจะเป็นจุดบริการเครื่องพิมพ์ต่าง ๆ ไว้จำหน่าย มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพและมีที่นั่งอ่านส่วนบุคคลหรือห้องศึกษาค้นคว้ากลุ่ม

๓) สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องตามทิศทางการพัฒนาของสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษารูปแบบของสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เหมาะสมต่อการให้บริการทั้งแก่นิสิต บุคลากร และบุคคลภายนอก

๒) ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

๓) ควรศึกษาแนวทางของสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่จะส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาต่อเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ให้มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

บรรณานุกรม

- โหมสิต ปั่นเปี่ยมรัษฎ์. **การพัฒนาประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒.
- จันทราณี สงวนนาม. **เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง**. กรุงเทพมหานคร : ม.ท.ป., ๒๕๓๖.
- จิตยา สุวรรณขุ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗
- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.
- นวนิตย์ อินทราณะ. **การสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษากับการประกันคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๔๘
- บานชื่น ทองพันชั่ง. **แนวโน้มการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔
- พระราชวรภุณี (ป.อ.ปยุตโต). **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๗
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.
- พระมหาวิฑูริชัย วชิรเมธี. **คนสำราญงานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.
- พิสุทธิ์ ศรีจันทร์. (๒๕๕๒). **ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์**. อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. ๒๕๕๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.
- วันชัย ศิริชนะ. **รายงานการสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ครั้งที่ ๑๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อความเป็นเลิศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา**. มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการและภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๕๔๒.
- สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสียกฤษฎ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.

สนธยา พลศรี. กระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.

สมยศ นาวิการ. การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สิริมนัส อินตะแก้ว. ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

สุพิน เกษาคุปต์. การจัดการปฏิบัติงาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

สุรทอง ศรีสะอาด. แนวทางการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบัน
อุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๔. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.

อภัย ประกอบผล. การสัมมนาระดมความคิดเห็นเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน
อุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๔๔.